

УДК 378.126

ЛЕВКОВИЧ Владислав – аспірант кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти, Дрогобицький державний педагогічний університету імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, м. Дрогобич, 82100, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-8914-0234>

ЛЕВИЦЬКИЙ Олександр – аспірант кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти, Дрогобицький державний педагогічний університету імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, м. Дрогобич, 82100, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-8686-8894>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.19/51.7>

Бібліографічний опис статті: Левкович, В., Левицький, О. (2024). Особливості інтернаціоналізації вищої освіти в Україні. *Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка», № 19 (51), 58–65*, doi: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.19/51.7>

ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Анотація. В умовах глобалізації та євроінтеграційних процесів інтернаціоналізація вищої освіти в Україні набуває особливого значення, є провідним фактором підвищення якості освіти, підготовки конкурентоспроможних фахівців та розвитку наукового потенціалу країни. До початку війни в Україні спостерігається позитивна динаміка інтернаціоналізації вищої освіти. Розширюється співпраця з закордонними університетами, впроваджуються спільні освітні програми та проєкти. Викликами є недостатнє фінансування, необхідність адаптації європейських стандартів та практики забезпечення якості до українського контексту з урахуванням національних особливостей та традицій, мовний бар'єр. Обмежені фінансові ресурси ускладнюють впровадження інноваційних підходів та технологій, участь у міжнародних програмах та проєктах. Недостатнє володіння іноземними мовами ускладнює комунікацію та співпрацю з іноземними колегами, а також доступ до міжнародних джерел інформації. Інтернаціоналізація вищої педагогічної освіти є стратегічним пріоритетом для України. Вона сприяє підвищенню якості освіти, підготовці конкурентоспроможних фахівців та розвитку наукового потенціалу країни. Розкрито провідні тенденції, які відображають напрями та виклики, з якими стикається система вищої освіти в Україні. Акцентовано на перспективах для українських педагогічних ЗВО. Це можливість залучити додаткові фінансові ресурси, підвищити якість освіти, підготувати фахівців, які відповідають вимогам сучасного ринку праці, та зміцнити міжнародний імідж України, розширення програм обміну студентами та викладачами, створення умов для стажування за кордоном, розробка та впровадження спільних освітніх програм з іноземними університетами, що відповідають потребам ринку праці, участь у міжнародних дослідницьких проєктах та ін. Реалізація запропонованих заходів дозволить Україні посісти гідне місце у світовому освітньому просторі та забезпечити сталий розвиток суспільства.

Ключові слова: інтернаціоналізація, вища освіта, якість вищої освіти, міжнародне співробітництво, європейський освітній простір.

LEVKOYCH Vladyslav – Postgraduate at the Department of General Pedagogy and Preschool Education, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 24 Ivan Franko Str., Drohobych, 82100, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-8914-0234>

LEVYTSKYI Oleksandr – Postgraduate at the Department of General Pedagogy and Preschool Education, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 24 Ivan Franko Str., Drohobych, 82100, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-8686-8894>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.19/51.7>

To cite this article: Levkovich, V., Levytskyi, O. (2024). Osoblyvosti internatsionalizatsii vyshchoi osvity v Ukraini [Features of the internationalization of higher education in Ukraine]. *Human Studies. Series of Pedagogy, № 19 (51)*, 58–65, doi: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.19/51.7>

FEATURES OF HIGHER EDUCATION INTERNATIONALIZATION IN UKRAINE

Summary. *In the context of globalization and European integration processes, the internationalization of higher education in Ukraine is of particular importance, being a leading factor in improving the quality of education, training competitive specialists, and developing the country's scientific potential. Before the war in Ukraine, a positive dynamic of higher education internationalization was observed. Cooperation with foreign universities is expanding, joint educational programs and projects are being implemented. Challenges include insufficient funding, the need to adapt European standards and quality assurance practices to the Ukrainian context, taking into account national features and traditions, and the language barrier. Limited financial resources make it difficult to implement innovative approaches and technologies, participate in international programs and projects. Insufficient proficiency in foreign languages hinders communication and cooperation with foreign colleagues, as well as access to international sources of information. The internationalization of higher pedagogical education is a strategic priority for Ukraine. It contributes to improving the quality of education, training competitive professionals, and developing the country's scientific potential. The leading trends reflecting the directions and challenges faced by the higher education system in Ukraine are revealed. The focus is on the prospects for Ukrainian pedagogical higher education institutions. This is an opportunity to attract additional financial resources, improve the quality of education, train specialists who meet the demands of the modern labor market, and strengthen Ukraine's international image, expanding student and faculty exchange programs, creating conditions for internships abroad, developing and implementing joint educational programs with foreign universities that meet the needs of the labor market, participating in international research projects, and more. The implementation of the proposed measures will allow Ukraine to take its rightful place in the global educational space and ensure the sustainable development of society.*

Key words: *internationalization, higher education, quality of higher education, international cooperation, European educational space.*

Постановка проблеми. Україна прагне стати повноправним членом Європейського Союзу, що вимагає гармонізації освітніх стандартів та процедур забезпечення якості з європейськими вимогами. Світ стає все більш взаємопов'язаним, і освіта не є винятком. Інтернаціоналізація забезпечення якості дозволяє українським закладам вищої освіти (ЗВО) конкурувати на глобальному рівні, залучати іноземних студентів та викладачів, а також брати участь у міжнародних дослідницьких проєктах. Інтернаціоналізація сприяє підвищенню якості вищої педагогічної освіти шляхом впровадження найкращих світових практик, обміну досвідом з іноземними колегами та участі у міжнародних програмах оцінювання якості.

В умовах війни та післявоєнного відновлення інтернаціоналізація вищої педагогічної освіти набуває особливої актуальності. Вона сприяє залученню міжнародної підтримки, обміну досвідом з країнами, які пройшли через подібні виклики, та підготовці педагогів, здатних ефективно працювати в умовах змін та невизначеності. До того ж, сучасний ринок праці вимагає від педагогів не лише глибоких знань у своїй предметній області, а й володіння іноземними мовами, міжкультурної компетентності та здатності працювати у міжнародному середовищі. Інтернаціоналізація вищої педагогічної освіти сприяє формуванню таких компетентностей у майбутніх педагогів. Інтернаціоналізація забезпечення

якості стимулює наукову діяльність у педагогічних ЗВО, сприяє публікації результатів досліджень у міжнародних журналах та участі у міжнародних наукових конференціях.

Аналіз останніх досліджень. В останні десятиліття науковці досліджують окремі аспекти інтернаціоналізації, тенденції інтеграції вітчизняної освіти в європейський освітньо-науковий простір. Серед досліджень останніх років на увагу заслуговують праця Ю. Бойчук та А. Боярської-Хоменко (2023), в якій висвітлено проблеми інтернаціоналізації діяльності закладів вищої педагогічної освіти в умовах воєнного стану і повоєнної відбудови. М. Дебич (2022) розкриває тенденції та виклики, які стоять перед інтернаціоналізацією вищої освіти в глобалізованому світі. Цінним є дослідження О. Чимбай та С. Ко (2022), присвячене ролі інтернаціоналізації системи вищої освіти України на шляху до Європейського Союзу. Європейський вимір модернізації вищої педагогічної освіти України розкривають О. Карпенко (2017), М. Чепіль, Л. Терлецька (2013) та ін.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Аналіз наукової літератури засвідчує, що попри актуальність та багатоаспектність феномену інтернаціоналізації вищої освіти, кількість ґрунтовних досліджень з цієї проблематики залишається недостатньою. Це свідчить про необхідність поглибленого вивчення та детального обґрунтування різних аспектів цього процесу.

Мета статті – окреслити особливості інтернаціоналізації вищої освіти в Україні, визначити основні виклики та можливості, запропонувати шляхи подальшого розвитку.

Виклад основного матеріалу. Україна має бінарну систему вищої освіти, яка поєднує базову і повну вищу освіту з професійною підготовкою на рівнях бакалавра і магістра. Це гармонійне поєднання двоступеневої структури вищої академічної освіти та професійної підготовки відображає сучасні тенденції в освіті. Подальша інтеграція української вищої школи та науки до європейського та світового освітнього і наукового простору відбувається через співробітництво з міжнародними, регіональними та національними фондами, а також налагодження взаємовигідних зв'язків із закордонними партнерами. Залучення закордонних інвесторів до участі у розвитку вищої освіти та науки в Україні є одним із способів забезпечення росту та сучасного оновлення системи. Ці кроки є гарантією

адаптації національної системи вищої освіти до потреб суспільства, що динамічно змінюється. Крім того, вони сприяють реалізації ідеї створення системи освіти впродовж усього життя, яка надає можливості неперервного навчання та професійного зростання протягом усього життя громадян.

Експерти Британської ради визначають декілька ключових тенденцій у світовій вищій освіті, які мають значний вплив на її майбутнє та інтернаціоналізацію.

1. Демографічні зміни. Зростання тривалості життя та зменшення рівня народжуваності призводять до зменшення учнівської молоді. Ця тенденція ставить під загрозу потенційний розвиток освітньої мобільності, залишаючи лише кілька регіонів, таких як Африка, де молоде населення продовжує зростати.

2. Доступність освіти для всіх. Хоча доступ до початкової освіти поширюється, існують проблеми з розширенням доступу до вищої освіти.

3. Національні стратегії інтернаціоналізації. Багато країн активно впроваджують стратегії інтернаціоналізації вищої освіти, що враховують рівень соціально-економічного розвитку та дефіцит робочої сили.

4. Зміни у державному фінансуванні. Зниження фінансування вищої освіти може вплинути на стипендіальне забезпечення студентів та академічну мобільність.

5. Співробітництво з бізнесом. Розширення співпраці між вищою освітою та бізнесом призводить до поширення міжнародних стажувань, включаючи віртуальні форми.

6. Розвиток освітніх технологій. Зміни в освітніх технологіях впливають на процеси викладання, навчання та адміністрування вищої освіти.

7. Автоматизація та зміни у попиті на фахівців. Зростаюча автоматизація впливає на попит на фахівців і вимагає змін у системі вищої освіти.

8. Бренд та вартість. Студенти все більше звертають увагу на якість та вартість освіти при виборі навчального закладу.

9. Поширення англійської мови. Розвиток програм з вивчення англійської мови відображає попит на міжнародну освіту.

10. Якість студентської інфраструктури. Важливе значення набуває якість інфраструктури вищих навчальних закладів при виборі студентами місця навчання за кордоном (Weimer, 2024).

Національні стратегії інтернаціоналізації, які розробляють уряди різних країн, відображають варіативність цілей та пріоритетів кожної конкретної держави. Експерти Американської ради з освіти визначають п'ять основних складових, на які фокусуються ці стратегії:

– академічна мобільність та співпраця. Ця складова стимулює обмін науковими знаннями, дослідницькими результатами та інноваціями між університетами та науковими установами різних країн. Вона сприяє збагаченню дослідницького середовища та розвитку міжнародних наукових мереж;

– міжнародна освіта, орієнтована на забезпечення доступу до вищої освіти для іноземних студентів та академічних обмінів, що сприяє культурній різноманітності та міжкультурному розумінню;

– внутрішня інтернаціоналізація, яка передбачає внутрішню модернізацію освітніх систем з метою підготовки студентів до глобального ринку праці та міжнародного співробітництва;

– всеохоплююча інтернаціоналізація, яка включає в себе всі аспекти інтернаціоналізації, враховуючи наукову співпрацю, міжнародну освіту та внутрішні реформи освітніх систем;

– створення сприятливого середовища для інтернаціоналізації, що включає політичну та законодавчу підтримку, фінансові заходи, а також створення інфраструктури для приваблення іноземних студентів та наукових працівників.

Ці складові відображають різноманітність підходів до інтернаціоналізації вищої освіти та допомагають країнам визначати свої конкретні цілі та пріоритети в цій сфері. (Internationalizing ..., 2015).

Становлення та розвиток інтернаціоналізації ЗВО в Україні, зазначає І. Єременко, пройшли п'ять етапів, які відображають зміни в законодавчій базі та стратегічному напрямку цього процесу.

Перший етап – установчий (1992–1995). У цей період відбувалися перші кроки у встановленні міжнародних зв'язків та реалізації міжнародних програм академічного обміну: «Темпус» (1993) та «Сократ» (1995), а також пов'язаних із нею програмах «Комет», «Лінгва» тощо; у внутрішньому контексті – започаткування Національної системи оцінювання діяльності ЗВО (1992), основою якої стало запровадження ліцензійно-акредитаційної моделі оцінювання, розробка механізмів ліцензування та акредитації ЗВО.

Другий етап – законотворчий (1996–2004). Під час цього періоду було прийнято ряд законів та положень, які закріпили правову базу для функціонування закладів вищої освіти та їх міжнародного співробітництва (Закони України «Про освіту» (1996), «Про вищу освіту» (2002); затвердження «Положення про акредитацію вищих навчальних закладів і спеціальностей у вищих навчальних закладах та вищих професійних училищах» (2001), наказ МОН «Про затвердження Ліцензійних умов надання освітніх послуг», «Порядку здійснення контролю за дотриманням ліцензійних умов надання освітніх послуг», «Положення про експертну комісію та порядок проведення ліцензійної експертизи» та «Типового положення про регіональну експертну раду з питань ліцензування та атестації навчальних закладів» (2003), «Положення про Державну акредитаційну комісію» (2004).

Третій етап – болонізаційний (2005–2009). У цей період Україна приєдналася до Болонського процесу (2005), що передбачало створення умов для відповідності національної освіти європейським стандартам. Також було започатковано розробку внутрішнього виміру забезпечення якості освіти у вищих навчальних закладах, створено Консорціум із розвитку автономії університетів (2005), який започаткував розробку в університетах внутрішнього виміру забезпечення якості освіти.

Четвертий етап – накопичувальний (2010–2014). Протягом цього періоду було накопичено та конкретизовано нормативну базу забезпечення якості вищої освіти та її інтернаціоналізації, а також було прийнято низку стратегічних документів: «Програма економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» (2010); Указ Президента України «Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні» (2010); Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки (2011); Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341 «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій».

П'ятий етап – модернізаційний етап (з 2014). На цьому етапі відбувається подальша модернізація нормативно-правової бази інтернаціоналізації закладів вищої освіти. Зокрема, було прийнято Закон України «Про вищу освіту», а також створено Національне агентство забезпечення якості вищої освіти, хоча питання повноважень цього агентства ще

залишаються предметом дискусії. Провідні тенденції даного етапу відображають основні напрямки та виклики, з якими стикається система вищої освіти в Україні:

– подальша модернізація нормативно-правової бази інтернаціоналізації; на фоні глобалізації та швидких змін у суспільстві, потрібно постійно адаптувати законодавство та регулятивні механізми до нових вимог і стандартів якості;

– інституалізація забезпечення якості вищої освіти на національному рівні; створення незалежної національної агентурної структури, що відповідає за забезпечення якості вищої освіти, є важливим кроком у напрямку підвищення довіри громадськості та академічної громади до процесів оцінювання та атестації;

– часткова передача повноважень національному агенству. Однак, недостатня реалізація передачі повноважень може ускладнити ефективну роботу новоствореної національної агенції та породити конфлікти між різними структурами;

– недовіра академічної громади до НАЗЯВО; подолання цієї недовіри вимагає побудови відкритого та прозорого механізму управління та прийняття рішень, який би враховував інтереси всіх зацікавлених сторін (Єременко, 2018, с. 43–50).

Ці тенденції свідчать про необхідність постійного удосконалення системи вищої освіти в Україні, щоб вона відповідала сучасним викликам і стандартам якості.

Кожен із цих етапів відображає значні зусилля та досягнення України в розвитку інтернаціоналізації закладів вищої освіти, але водночас показує важливість подальшої реформи та модернізації у цій сфері.

Поява інформаційних і комунікаційних технологій в галузі вищої освіти відкриває безмежні можливості для розвитку концепції безперервного навчання. Сучасна тенденція полягає у визнанні цієї концепції як основного інструменту не лише для індивідуального саморозвитку, але й для досягнення колективного блага країни.

Наступне значне досягнення полягає у впровадженні вищої освіти в контекст глобальної мережі. Інформаційні технології та доступ до Інтернету надають студентам різного віку можливість отримати доступ до світових ресурсів, навчальних матеріалів та експертної інформації. Це сприяє підвищенню міжнародної обізнаності та розширенню

світогляду студентів, що робить їх більш готовими до викликів і можливостей у глобальному суспільстві. Такі інновації в галузі вищої освіти не лише позитивно впливають на індивідуальний розвиток особистості, але й роблять значний внесок у розвиток на місцевому, національному та міжнародному рівнях, створюючи сприятливі умови для сталого соціального і економічного прогресу.

М. Дебич зазначає, що важливо враховувати різні рівні та типи суб'єктів, що беруть участь у розвитку, забезпеченні та регулюванні міжнародного виміру вищої освіти. По-перше, інтернаціоналізація наразі охоплює величезний масив програм і заходів, що призвели до залучення нових учасників на ринок міжнародних освітніх послуг. Це означає, що різноманітні суб'єкти виступають у ролі активних учасників цього процесу. По-друге, ці заходи і питання мають наслідки для політики та правил на міжнародному, регіональному і національному рівнях. Вони визначають не лише умови і правила, за якими функціонує міжнародний освітній ринок, а й впливають на національні стратегії вищої освіти та політику розвитку людського капіталу. По-третє, лінії або межі, що розділяють ці різні рівні, стають все більш розмитими і незначними (Дебич, 2016, с. 33–35). Це свідчить про те, що учасники включають в себе безліч різних типів: від закладів вищої освіти і самі постачальники до урядових відомств і агентств, неурядових та напівурядових організацій, приватних і державних фондів, а також різноманітних конвенцій і договорів. Це свідчить про складність і міжсекторність процесу інтернаціоналізації вищої освіти та необхідність співпраці між всіма зацікавленими сторонами для досягнення спільних цілей в галузі освіти.

Інтернаціоналізація має дотримуватися таких імперативів: враховувати і поважати місцеві умови, індивідуальні потреби закладів вищої освіти, а також враховувати не лише можливі вигоди, але й потенційні ризики та непередбачені наслідки. Важливо розуміти, що інтернаціоналізація не повинна бути самоціллю, але має виступати засобом для досягнення стратегічної мети – підвищення якості освіти в країні. Крім того, інтернаціоналізація повинна сприяти формуванню у всіх учасників освітнього процесу міжкультурних і міжнародних компетентностей. Це важливо для адаптації до життя та праці в глобальному суспільстві знань, де співпраця та взаєморозуміння між різними культурами і націями

є ключовими чинниками успіху. Ці імперативи повинні стати ключовими елементами інституційної стратегії інтернаціоналізації вищої освіти в Україні. Вони відображають потребу в глибокому аналізі та урахуванні різноманітних аспектів, що виникають у процесі розширення міжнародних зв'язків та співпраці в освітній галузі. (Аналіз ... 2015, с. 184–192).

Однак є низка викликів перед українськими ЗВО: обмежені фінансові ресурси ускладнюють впровадження інноваційних підходів та технологій, участь у міжнародних програмах та проєктах, недостатнє володіння іноземними мовами ускладнює комунікацію та співпрацю з іноземними колегами, а також доступ до міжнародних джерел інформації. Для подолання цих викликів необхідно розробити та впровадити комплекс заходів, спрямованих на збільшення фінансування, залучення додаткових коштів з державного бюджету, міжнародних фондів та грантів, адаптацію європейських стандартів, розробку національних стандартів забезпечення якості з урахуванням європейських вимог та національних особливостей, впровадження програм вивчення іноземних мов для студентів та викладачів, організацію мовних курсів та стажувань за кордоном.

Stein S. виокремлює п'ять етичних викликів інтернаціоналізації вищої освіти.

1. «Національний контейнер». Це переконання, що інтернаціоналізація загрожує національним кордоном, у той час як сучасний університет переважно створений, щоб служити національним політичним та економічним потребам. Однак така перспектива може обмежувати можливості співпраці та обміну знаннями, які можуть приносити велику користь як національним, так і міжнародним учасникам освітнього процесу.

2. Рівність та доступ на глобальному рівні. Освіта розглядається як народний добробут, але цей принцип може бути порушений у контексті глобальної вищої освіти, де доступ до якісної освіти може бути обмеженим для деяких груп національних та міжнародних студентів.

3. Вища освіта як глобальний експорт. Поняття національного товару у контексті вищої освіти може змінитися, і може розглядатися як легітимний експортний продукт для продажу на світовому ринку, що може призвести до появи та розвитку нових моделей бізнесу в освіті.

4. Епістемічна перевага. Колоніальна політика виробництва та циркуляції знань може

продовжувати впливати на форму та зміст навчальних планів, що впливає як на місцевих, так і на міжнародних студентів та викладачів.

5. Ринкові та ліберально-гуманістичні мотиви. Інструментальні та гуманітарні мотиви інтернаціонального залучення до вищої освіти можуть мати важливі відмінності, але водночас можуть відновлювати колоніальні стосунки через підкреслення ринкових аспектів та вільного обміну ідеями (Stein, 2019).

Варто зазначити, що більшість країн сприймають комерціалізацію, відтік інтелектуального потенціалу та низький рівень якості освіти як основні ризики, пов'язані з міжнародною вищою освітою (ІВО). Крім того, ці ризики переважно стосуються крос-кордонних аспектів ІВО, а не навчальної діяльності на кампусах. Одним з прихованих мотивів ІВО є досягнення прибутку. Міжнародні університети привертають іноземних студентів, оскільки вони готові сплачувати вищі вартості за навчання. Західні університети відкривають філії, проте прибуток від цих філій збирається на основних кампусах. Іншими словами, ці філії отримують значні кошти від студентів з країн, що розвиваються, щоб забезпечити фінансування розвинених установ. З плином часу, завдання стають більш комерційно орієнтованими, ніж академічними. Таким чином, ІВО може не призвести до покращення вищої освіти – навчальне середовище, яке могло б бути корисним, може бути втрачено. Втрата культурної та національної ідентичності, гомогенізація міжнародних навчальних програм та «відтік інтелектуального потенціалу» є загрозами, які приховані в ІВО (Eldik, 2011).

Висновки. Інтернаціоналізація забезпечення якості вищої педагогічної освіти в Україні є складним, багатограним та динамічним процесом, що вимагає системного підходу та врахування національних особливостей. Вона є невід'ємною складовою євроінтеграційного курсу України та важливим чинником підвищення конкурентоспроможності вітчизняної освіти на світовому рівні. Інтернаціоналізація забезпечення якості вищої педагогічної освіти має значний потенціал для підвищення якості освітнього процесу, підготовки висококваліфікованих педагогічних кадрів, розвитку наукового потенціалу педагогічних ЗВО, зміцнення міжнародного співробітництва. Однак, інтернаціоналізація забезпечення якості вищої педагогічної освіти в Україні стикається з низкою

викликів, серед яких недостатнє фінансування, необхідність адаптації європейських стандартів та практики забезпечення якості до українського контексту з урахуванням національних особливостей та традицій, мовний бар'єр. Успішна реалізація цього процесу є запорукою підготовки висококваліфікованих педагогічних кадрів, здатних забезпечити якісну освіту для

майбутніх поколінь українців та гідно представити Україну на міжнародній арені. Інтернаціоналізація забезпечення якості вищої педагогічної освіти є довготривалим процесом, який вимагає постійної уваги та зусиль з боку держави, освітніх установ та наукової спільноти. Ці аспекти вимагають подальших наукових студій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аналіз зарубіжного досвіду інтернаціоналізації вищої освіти на основі культурно-гуманітарних стратегій / за заг. ред. Степаненко І. В. *Вища освіта України* № 3, додаток 2. Київ, 2015. С. 154–280.
2. Бойчук Ю.Д., Боярська-Хоменко А.В. Інтернаціоналізація діяльності закладів вищої педагогічної освіти в умовах воєнного стану і повоєнної відбудови. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: педагогіка*. 2023. № 1. С. 5–13.
3. Дебич М. Інтернаціоналізація вищої освіти в глобалізованому світі: тенденції та виклики. *Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка. Серія: Педагогіка*. 2016. Вип. 6. С. 31–40.
4. Єременко І. Інтернаціоналізація забезпечення якості вищої освіти в Україні: історія і сучасність. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2018. № 4. С. 43–55.
5. Карпенко О. Європейський вимір модернізації вищої педагогічної освіти України. *Людинознавчі студії*. Серія «Педагогіка». 2017. Вип. 5(37). С. 39–47.
6. Освіта і наука України в умовах воєнного стану: виклики, розвиток і повоєнні перспективи (2023). Інформаційно-аналітичний збірник. Київ : Інститут освітньої аналітики МОН України, 2023. 64 с.
7. Чепіль М., Карпенко О., Терлецька Л. Вища школа та Болонський процес. Дрогобич : Ред.-вид. відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2013. 196 с.
8. Чимбай О. В., Ко С. Роль інтернаціоналізації системи вищої освіти України на шляху до ЄС. *Наука та інновації*. 2022. № 3. С. 31–48.
9. Eldik K. Challenges in the internationalization of Higher education. URL: http://heic.info/assets/templates/heic2011/papers/13-Kamal_Eldik.pdf (дата звернення: 26.05.2024).
10. Helms R. & et. *Internationalizing Higher Education Worldwide: National Policies and Programs*. American Council on Education, The Boston College Center for International Higher Education. 2015. 81 p.
11. Stein S. Rethinking the Ethics of Internationalization: Five Challenges for Higher Education. URL: <https://escholarship.org/uc/item/2nb2b9b4> (дата звернення: 26.05.2024).
12. Weimer L. 10 trends changing global higher education. URL: <https://www.eaie.org/blog/10-trends-changing-global-higher-education/> (дата звернення: 16.05.2024).

REFERENCES

1. Stepanenko, I. (2015). Analiz zarubizhnoho dosvidu internatsionalizatsiy vyshchoyi osvity na osnovi kulturno-humanitarnykh stratehiy [Analysis of foreign experience of internationalisation of higher education on the basis of cultural and humanitarian strategies]. *Vyshcha Shkola Ukrainy*, vol. 3, add. 2. Kyiv, 2015. PP. 154–280 [in Ukrainian].
2. Boychuk, Yu., Boyarska-Khomenko, A. (2023). Internatsionalizatsiya diyalnosti zakladiv vyshchoyi pedahohichnoyi osvity v umovakh voyennoho stanu i povoyennoi vidbudovy [Internationalisation of higher education in a globalised world: trends and challenges]. *Problemy suchasnykh transformatsiy. Seriya: pedahohika*, 1, 5–13 [in Ukrainian].
3. Debych, M. (2016). Internatsionalizatsiya vyshchoyi osvity v hlobalizovanomu sviti: tendentsiyi ta vyklyky [Internationalisation of higher education in a globalised world: trends and challenges.]. *Naukovyi visnyk Kremeneckoyi oblasnoyi humanitarno-pedahohichnoyi akademiyi im. Tarasa Shevchenka. Seriya: Pedahohika*, 6, 31–40 [in Ukrainian].
4. Yeremenko, I. (2018). Internatsionalizatsiya zabezpechennya yakosti vyshchoyi osvity v Ukrayini: istoriya i suchasnist [Internationalisation of Quality Assurance in Higher Education in Ukraine: History and Modernity]. *Pedahohichni nauky: teoriya, istoriya, innovatsiyini tekhnolohii*, 4, 43–55 [in Ukrainian].
5. Karpenko, O. (2017). Yevropeyskyu vymir modernizatsiyi vyshchoyi pedahohichnoyi osvity Ukrainy. *Lyudynoznavchi studiyi. Seriya «Pedahohika»*, 5(37), 39–47 [in Ukrainian].
6. *Osvita i nauka Ukrainy v umovakh voyennoho stanu: vyklyky, rozvytok i povoyenni perspektyvy [Education and Science of Ukraine under martial law: challenges, development and post-war prospects]* (2023). Informatsiyno-analitychnyy zbirnyk. Kyiv: Instytut osvithnoyi analityky MON Ukrainy, 64 p. [in Ukrainian].

7. Chepil, M., Karpenko, O., & Terlecka, L. (2013). *Vyshha shkola ta Bolonskyi proces [Higher Education and the Bologna Process]*. Drohobych: Red.-vyd. viddil DDPU im. Ivana Franka, 196 p. [in Ukrainian].
8. Chymbai, O., & Ko, S. (2022). Rol internatsionalizatsiyi systemy vyshchoyi osvity Ukrainy na shlyakhu do EU [The role of internationalisation of the higher education system of Ukraine on the way to the EU]. *Nauka ta innovatsiyi*, 3, pp. 31–48 [in Ukrainian].
9. Eldik, K. Challenges in the internationalization of higher education. Retrieved from http://heic.info/assets/templates/heic2011/papers/13-Kamal_Eldik.pdf (date of access 26.07.2024).
10. Helms R. & et. (2015). *Internationalizing Higher Education Worldwide: National Policies and Programs*. American Council on Education, The Boston College Center for International Higher Education. 81 p.
11. Stein, S. Rethinking the Ethics of Internationalization: Five Challenges for Higher Education. Retrieved from <https://escholarship.org/uc/item/2nb2b9b4> (date of access 26.07.2024).
12. Weimer, L. 10 trends changing global higher education. Retrieved from <https://www.eaie.org/blog/10-trends-changing-global-higher-education/> (date of access 26.07.2024).